

บทที่ 8

การเลือกและจัดเนื้อหา และประสบการณ์การเรียนรู้

Dr. Bualak Petchngam

หลังจากที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว
ขั้นตอนต่อไปของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรคือ
การเลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์การ
เรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียน

เนื้อหาสาระมีความสำคัญ เนื่องจากเป็น
องค์ประกอบพื้นฐานของหลักสูตรที่เป็นตัวกำหนดลักษณะ
ของประสบการณ์การเรียนรู้ และเครื่องมือการประเมินผล
รวมทั้งเป็นพื้นฐานในการนำไปใช้ในเหตุการณ์การ
เรียนที่สูงขึ้นและมีความรู้และประสบการณ์ที่กว้างขวางขึ้น

ความหมายของเนื้อหาสาระ

สุมิตร คุณานุกร (2523: 76)

เนื้อหาวิชา (content)

ไม่ได้หมายถึงเนื้อหาสาระหรือความรู้เท่านั้น

แต่คำว่าเนื้อหาวิชายังรวมถึงประสบการณ์การเรียนรู้
ด้วย

ความหมายของเนื้อหาสาระ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 78)

เนื้อหาวิชา (content)

คือความรู้ที่ตัดแปลงมาจากศาสตร์ต่างๆ

(disciplines) เพื่อความเหมาะสมกับระดับการศึกษา

และเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้เรียนค้นพบความจริง

ได้ด้วยตนเอง และสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มา

ประยุกต์ใช้ในชีวิตและสังคม

ความสำคัญของเนื้อหาสาระ

1. เนื้อหาสาระเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของหลักสูตร ซึ่งเป็นตัวกำหนดลักษณะของประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะต้องจัดให้แก่ผู้เรียน อันได้แก่ กิจกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียน และยังเป็นตัวกำหนดเครื่องมือการประเมิน

2. เนื้อหาวิชาที่เป็นความรู้ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการใช้เหตุผล

ความสำคัญของเนื้อหาสาระ

3. เนื้อหาวิชาที่เป็นความรู้ย่อมส่งเสริมให้เกิดความรู้
เพิ่มขึ้น

4. เนื้อหาวิชาที่เป็นความรู้จะช่วยขยายขอบเขตของ
ประสบการณ์ให้กว้างขวางขึ้น

ประเภทของเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

Hilda Taba (1962: 172-181)

ได้แบ่งเนื้อหาวิชาไว้ 4 ประเภท

1. เนื้อหาวิชาที่เป็นข้อเท็จจริงและกระบวนการ

(Specific **facts** and processes)

- เนื้อหาวิชาที่เป็นข้อมูลซึ่งแสดงความเป็นจริงของธรรมชาติ รวมทั้งหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่มีผู้กำหนดขึ้น เช่น วิธีการคิดเลขคณิต สูตรเคมี และข้อมูลเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ เป็นต้น

เป็นข้อมูลที่ต้องอาศัยการท่องจำและเป็นรากฐานไปสู่ความคิด
พื้นฐานในระดับต่อไป

ประเภทของเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

Hilda Taba (1962: 172-181)

ได้แบ่งเนื้อหาวิชาไว้ 4 ประเภท

2. เนื้อหาวิชาที่เป็นแนวคิดพื้นฐาน (Basic Ideas)

- เป็นเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างของสองสิ่ง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพจิตและกาย หรือความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ที่มีต่อวัฒนธรรมของชนชาติต่างๆ เป็นต้น เนื้อหาวิชาในลักษณะนี้เป็นข้อมูลที่แฝงความหมายอยู่ด้วย เมื่อผู้เรียนเข้าใจแล้วและเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็สามารถนำความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดและหลักการดังกล่าวไปอธิบายเหตุการณ์อื่นๆ ได้

ประเภทของเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

Hilda Taba (1962: 172-181)

ได้แบ่งเนื้อหาวิชาไว้ 4 ประเภท

3. เนื้อหาวิชาที่เป็นมโนทัศน์ (Concept)

- เป็นเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับความเข้าใจในลักษณะร่วม หรือ โครงสร้างและส่วนประกอบย่อยๆ ทั้งหมดของสิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม รวบรวมเอาความคิดเบื้องต้นมาสรุปเป็นความคิดรวบยอด ยกตัวอย่างเช่น สามารถแยกความโลภ ความโกรธ ความหลงได้ในวิชาพระพุทธศาสนา ก็แสดงว่ามีความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ที่ถูกต้องในสิ่งนั้นๆ การได้รับหรือมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาทั้งสามระดับข้างต้นที่กล่าวมาแล้ว จะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในระบบความคิดของศาสตร์นั้นๆ

ประเภทของเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

Hilda Taba (1962: 172-181)

ได้แบ่งเนื้อหาวิชาไว้ 4 ประเภท

4. เนื้อหาวิชาที่เป็นระบบความคิด (System of thought)

- เป็นเนื้อหาวิชาประเภทสูงสุด เป็นเนื้อหาที่ยากและซับซ้อนที่สุด แต่จะพัฒนาให้ผู้เรียนให้เข้าใจระบบความคิดของศาสตร์นั้นๆ และสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเองต่อไปทั้งในขณะที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาหรือในสังคมปัจจุบัน

ประเภทของเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

สมิธ สแตนเลย์ และชอร์ (Smith, Stanley and Shores, 1950: 126-130) ได้แบ่งเนื้อหาวิชาไว้ 4 ประเภท

1. เนื้อหาวิชาทั่วไป (General Subject Matter)

- เนื้อหาวิชาที่ผู้เรียนในสังคมต้องเรียน เป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้โดยไม่เป็นทางการในครอบครัวหรือสังคมเพื่อมีชีวิตอยู่ร่วมกันได้ แต่ต่อมาสังคมเจริญขึ้นและมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงจัดสอนในระบบโรงเรียน

ประเภทของเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

สมิธ สแตนเลย์ และชอร์ (Smith, Stanley and Shores, 1950: 126-130) ได้แบ่งเนื้อหาวิชาไว้ 4 ประเภท

2. เนื้อหาวิชาที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะหรือเนื้อหาวิชาเฉพาะ (General Subject Matter)

- เนื้อหาวิชาที่จำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ เป็นเนื้อหาวิชาที่ต้องการความเชี่ยวชาญพิเศษ หรือเทคนิคเฉพาะเพื่อการประกอบอาชีพทั่วไป

ประเภทของเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

สมิธ สแตนเลย์ และชอร์ (Smith, Stanley and Shores, 1950: 126-130) ได้แบ่งเนื้อหาวิชาไว้ 4 ประเภท

3. เนื้อหาวิชาเชิงพรรณนา (Descriptive Subject Matter)

- เนื้อหาวิชาที่เป็นข้อเท็จจริงและหลักการ (Fact and Principles)

เช่น เนื้อหาในวิชาวิทยาศาสตร์และวิชาคณิตศาสตร์ เป็นต้น

ประเภทของเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

กาเย่ และบริกส์ (Gagne and Briggs, 1974: 53-70)

ได้แบ่งเนื้อหาวิชาไว้ 3 ประเภท

ได้แก่ ความรู้ เจตคติ และทักษะ

ประเภทของเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

สังัด อุทรานันท์ (2532: 167) ได้จัดประเภทของเนื้อหาวิชา
คล้ายๆ กับกาย่และบริกส์ ได้แบ่งเนื้อหาวิชาไว้ 5 ประเภท

1. ข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมดา
2. ความคิดรวบยอดและหลักการ
3. การแก้ปัญหาและการคิดสร้างสรรค์
4. เจตคติและค่านิยม
5. ความสามารถและทักษะทางกาย

ประเภทของประสบการณ์การเรียนรู้

1. ประสบการณ์ตรง (Direct experience)

- ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับโดยตรงจากการสัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 กับวัตถุ สิ่งของ หรือแม้กระทั่งความรู้สึกและความคิด

เพราะฉะนั้นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จะใช้กิจกรรมเป็นสื่อในการก่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น ให้อาสาสมัครให้ทำการทดลอง ให้อภิปรายแสดงความคิดเห็น หรือแสดงละคร

ประเภทของประสบการณ์การเรียนรู้

2. ประสบการณ์รอง (Indirect experience)

- ประสบการณ์ที่ผู้เรียนไม่ได้สัมผัสโดยตรง แต่เกิดจากการบอกเล่าของผู้อื่น จากการอ่านหนังสือ จากการดูภาพยนตร์ ซึ่งในการเรียนการสอนประสบการณ์รองเป็นสิ่งจำเป็นเพราะบางสิ่งไม่สามารถจัดประสบการณ์จริงให้แก่ผู้เรียนได้

เช่น ความรู้เกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 1 หรือการเกิดแผ่นดินไหว ก็จัดประสบการณ์รองให้ โดยให้นักเรียนชมภาพยนตร์แล้วนำมาอธิบายหรือบอกเล่าให้คนอื่นฟัง เป็นต้น

ประสบการณ์การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. ประสบการณ์การเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะในการคิด

- การคิดค้น การสืบเสาะหาเหตุผล การอธิบาย และการสรุปอย่างมีเหตุผลมีข้อมูลอ้างอิง

ในการสอนครูต้องจัดสถานการณ์หรือกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสคิดค้น แก้ปัญหา หาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง โดยวิธีการต่างๆ เช่น การทดลอง และการปฏิบัติจริง เป็นต้น ซึ่งนักเรียนที่ได้รับการฝึกฝนให้รู้จักวิธีคิดอย่างมีระบบจะตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ดี

ประสบการณ์การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

2. ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยในการให้ได้มาซึ่ง เนื้อหาสาระข้อเท็จจริง

- ประสบการณ์การเรียนรู้ประเภทนี้มีจุดประสงค์ที่จะ
พัฒนาความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ทั่วไปกับความเข้าใจต่อสิ่งเฉพาะ
ในการจัดประสบการณ์ควรจัดในรูปของกระบวนการ
แก้ปัญหาและควรเลือกเนื้อหาสาระที่ควรแก่การจดจำมาจัดเป็น
ประสบการณ์ โดยสร้างสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความประทับใจ
เพื่อที่จะได้จดจำเนื้อหาสาระ และควรจัดประสบการณ์ที่พัฒนา
ความคุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการหลายๆ แหล่ง

ประสบการณ์การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

3. ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยในการพัฒนา

ทัศนคติทางสังคม

- ทัศนคติมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกตามชนิดของความพอใจและคุณค่าที่แต่ละคนจะเลือกทำ การพัฒนาทัศนคติโดยผ่านประสบการณ์การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางสังคมนั้นโรงเรียนและชุมชนควรจะประสานงานกันเพื่อช่วยกันปรับปรุงและควบคุมสิ่งแวดล้อมที่จะสนับสนุนทัศนคติที่ดีแก่ผู้เรียน

ประสบการณ์การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

4. ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยในการพัฒนา ความสนใจ

- ความสนใจเป็นสิ่งสำคัญที่กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ เพราะฉะนั้นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรใช้กิจกรรมที่น่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ และเป็นประสบการณ์ใหม่ๆ ทั้งในด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ สถานการณ์ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน

หลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

**สมิธ แสตนเลย์และชอว์ (Smith, Stanley and Shores,
1950: 278-284)**

1. ต้องมีความสำคัญต่อการเรียนรู้
2. ต้องมีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
3. ต้องเป็นสิ่งที่มีความรู้ ซึ่งสังคมต้องการรักษาไว้
4. ต้องเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ
5. ต้องเป็นสิ่งที่ส่งเสริมการพัฒนาสังคม
6. ต้องสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของการศึกษาและสังคม

หลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

ทาบ (Taba, 1962: 267-284)

1. ต้องเป็นแก่นสารและเชื่อถือได้
2. ต้องมีความสำคัญต่อการเรียนรู้
3. ต้องมีความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึกของ

ข้อมูล

4. ต้องสามารถสนองจุดประสงค์ได้หลายอย่าง
5. ต้องสอดคล้องกับวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน
6. ต้องสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของ

ผู้เรียน

หลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

วิลเลอร์ (Wheeler, 1974: 218-226)

1. ต้องเป็นที่เชื่อถือได้
2. ต้องมีความสำคัญต่อการเรียนรู้
3. ต้องสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของ
ผู้เรียน
4. ต้องมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน
5. ต้องเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้
6. ต้องสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม

หลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

ธำรง บัวศรี (2542: 212-213)

1. ต้องมีประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต
2. ต้องสอดคล้องกับวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน
3. ต้องมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับ

การศึกษานั้น

4. ต้องเชื่อถือได้ และเป็นแก่นสารของความรู้ในวิชานั้นๆ
5. ต้องสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสังคม
6. ต้องครอบคลุมความรู้หลายๆ ด้าน

สรุปเป็นหลักเกณฑ์การเลือกเนื้อหาสาระได้ 5 ประการสำคัญ

สังคม

1. ความสอดคล้องกับเป้าหมายทางการศึกษา ผู้เรียน และ
2. ความสอดคล้องครอบคลุมและสมดุลของเนื้อหาสาระ
3. ความถูกต้องทันสมัยและเชื่อถือได้
4. การเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน
5. การนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

หลักเกณฑ์ในการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้

1. จะต้องให้โอกาสที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนในการฝึกฝนรูปแบบพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้
2. ประสบการณ์การเรียนรู้จะต้องให้ผู้เรียนได้รับความพอใจจากการปฏิบัติพฤติกรรมตามจุดประสงค์นั้น
3. ประสบการณ์การเรียนรู้ต้องอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้

หลักเกณฑ์ในการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้

4. ประสบการณ์การเรียนรู้ต้องมีความหลากหลาย

5. ประสบการณ์การเรียนรู้นั้นบางครั้งก็สามารถทำให้
บรรลุผลได้มากกว่าจุดประสงค์เดียว

6. ประสบการณ์การเรียนรู้ต้องผลักดันให้ผู้เรียนเกิดความ
อยากเรียนรู้และสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว

การจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

1. การจัดเนื้อหาตามลำดับจากเนื้อหาง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก
(The simple-to-complex Approach)
2. การจัดเนื้อหาตามความจำเป็นที่ต้องเรียนก่อนหลัง (The Prerequisite learning approach)
3. การจัดเนื้อหาตามลำดับของกาลเวลา (The chronological approach)
4. การจัดเนื้อหาตามลำดับจากส่วนรวมไปสู่ย่อย (The whole-to-part approach)

การจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

5. การจัดเนื้อหาตามลำดับจากส่วนย่อยไปหาส่วนรวม (The part-to-whole approach)

6. การจัดเนื้อหาตามหัวข้อหรือเรื่อง (The thematic approach) การจัดแบบนี้ นักพัฒนาหลักสูตรต้องจัดเนื้อหา
ย่อยๆ (content element)

การจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

7. การจัดเนื้อหาจากสิ่งใกล้ตัวไปสู่สิ่งไกลตัวผู้เรียน (The concentric cycles)

8. การจัดเนื้อหาโดยมุ่งขยายความรู้ทางด้านพุทธิพิสัยของผู้เรียน

หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

- 1.ความต่อเนื่องของประสบการณ์การเรียนรู้ (Continuity)
2. การลำดับขั้นตอนของประสบการณ์ (Sequence)
3. การบูรณาการประสบการณ์การเรียนรู้ (Integration)
4. การส่งเสริมและไม่บั่นทอนพัฒนาการเดิม (Promotion)
- 5 การวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Plan)

รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1. รูปแบบการใช้สื่อทัศนวัสดุต่างๆ (Audio-visual approach)
2. รูปแบบใช้การฝึกหัด (Drill-and-practice approach)
3. รูปแบบใช้กิจกรรม (Activity-oriented approach)
4. รูปแบบใช้การแก้ปัญหา (Problem-solving approach)
5. รูปแบบการสอนรายบุคคล (Individualized approach)
6. รูปแบบใช้การแก้ปัญหา (Problem-solving approach)
7. รูปแบบเรียนด้วยตนเอง (Self-study-approach)

Group Work

จากการศึกษาการกำหนด

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ให้ น.ศ เขียน

การจัดกิจกรรม
การเรียนรู้

สื่อ/
แหล่งการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

หลักสูตรท้องถิ่น

Home Work

หัวข้อในเล่มหลักสูตรฯ

ความเป็นมา

หลักการ

จุดมุ่งหมาย

โครงสร้าง

✓ การจัดกิจกรรม
การเรียนรู้

✓ สื่อ/
แหล่งการเรียนรู้

การวัดผล
ประเมินผล

✓ คำอธิบายรายวิชา

การบูรณาการกับกลุ่ม
สาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

การนำสาระการเรียนรู้
ท้องถิ่นไปทดลองใช้

แผนการจัดการ
เรียนรู้

ภาคผนวก

SSRU.ac.th

Live like you will die tomorrow,
learn like you will live forever.

ใช้ชีวิตเหมือนมันจะสิ้นสุดลงวันพรุ่งนี้,
เรียนรู้ให้เหมือนชีวิตจะไม่มีวันจบลง.

